

3. Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v České republice za rok 2015

3.1. Nemocensky pojištěné osoby

Základním ukazatelem, ke kterému se vztahují údaje o pracovní neschopnosti, je **ukazatel průměrného počtu nemocensky pojištěných osob**.

Průměrný počet nemocensky pojištěných za rok 2015 činil 4 507 tis. osob, z čehož 51 % tvořili **muži, oproti roku 2014** průměrný počet pojištěnců **vzrostl o 43 tis. osob**. Průměrný počet nemocensky pojištěných **žen** meziročně vzrostl z 2 191,2 tis. osob v roce 2014 na 2 205,7 tis. osob v roce 2015 (tj. o 0,7 %).

Podíl mladistvých na celkovém počtu nemocensky pojištěných se meziročně snížil z 8,2 tis. osob v roce 2014 na 7,3 v roce 2015 (tj. o 12,3 %).

Průměrný počet nemocensky pojištěných OSVČ oproti loňskému roku poklesl o 16,3 tis. osob na 89,4 tis. osob (v roce 2014 105,7 tis. osob). **Zatímco počet nemocensky pojištěných zaměstnanců má stoupající trend, počet dobrovolně nemocensky pojištěných samostatně výdělečně činných (OSVČ) se postupně neustále snižuje**.

Celkový průměrný počet nemocensky pojištěných osob (v rámci pojištění zaměstnanců a OSVČ) **se v průběhu let 2005 – 2015** zvýšil o 54,3 tis. osob (tj. o 1,2 %), z toho počet mužů klesl o 70,4 tis., naopak počet žen stoupl o 124,7 tis. **Podíl OSVČ** se v průběhu sledovaného období snížil o 148,3 tis. osob. (tj. o 36,7 %), z toho počet mužů klesl o 111,9 tis. a počet žen se snížilo 36,4 tis. **Podíl mladistvých** na celkovém počtu nemocensky pojištěných se v absolutním vyjádření v období let 2005 – 2015 zvýšil z 7,1 tis. na 7,3 tis (tj. o 0,3 %). (viz tab. č. 1).

Mírné zvýšení počtu pojištěných v roce 2010 zřejmě ovlivnila - z pohledu nemocenských dávek - pro OSVČ výhodnější legislativní úprava platná v letech 2009 - 2010. Po její změně začal počet nemocensky pojištěných OSVČ opět klesat (viz tab.č. 1).

Výrazný nárůst průměrné výše nemocenského OSVČ v roce 2010 a 2011 **byl způsoben právní úpravou, která byla pro OSVČ výhodná**. Protože rozhodné období pro stanovení výše nemocenského OSVČ je předchozích 12 kalendářních měsíců, projevila se úprava platná v roce 2009 až 2010 až o rok později. **Nižší výdaje na nemocenské zaměstnanců v období 2011 až 2013** odráží skutečnost, že **nemocenské náleželo až od 22. dne dočasné pracovní neschopnosti**. Z celkových výdajů nemocenského pojištění představovaly v roce 2014 výdaje na nemocenské 63 %. V roce 2012, kdy zaměstnavatelé platili náhradu mzdy za první tři týdny dočasné pracovní neschopnosti, byl podíl výdajů na nemocenské o 4 p. b. nižší. **V roce 2014** byla pro zaměstnance zákonem daná sazba o 0,3 p. b. vyšší než ta, která by stačila na pokrytí výdajů na nemocenské dávky. A v letech 2011 až 2013, kdy zaměstnavatelé vypláceli náhradu mzdy o jeden týden déle, byla sazba daná zákonem o 0,5 p. b. vyšší než potřebná sazba. S novým zákonem o nemocenském pojištění a s novelou zákona o pojistném na sociální zabezpečení došlo **v období 2009 až 2012** k výrazným změnám, - potřebná pojistná sazba pro OSVČ byla mnohokrát vyšší než pojistná sazba, stanovená zákonem. Tato disproporce byla korigována legislativní úpravou, která vstoupila v účinnost **od 1. 1. 2011**, přesto **i v roce 2014 čerpaly OSVČ** na dávkách nemocenského pojištění více než odvedly na pojistném.

Uvedené informace, vycházejí z Analýzy nemocenského pojištění 2015, vydávané Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV), obsahuje shrnutí legislativního vývoje a data o všech typech dávek systému nemocenského pojištění http://www.mpsv.cz/files/clanky/23180/Analiza_nemocenskeho_pojisteni_2015.pdf

Tabulka č. 1: Průměrný počet osob nemocensky pojištěných v letech 2005 – 2015 (v tis.)

Rok	Průměrný počet osob nemocensky pojištěných								
	Celkem	z toho		Celkem zaměstnanci	z toho		Celkem OSVČ	z toho	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2005	4 452,7	2 371,7	2 081,0	4 215,0	2 211,3	2 003,6	237,7	160,4	77,4
2006	4 497,0	2 389,4	2 107,6	4 275,9	2 239,6	2 036,4	221,1	149,8	71,3
2007	4 597,0	2 435,1	2 161,9	4 390,0	2 294,0	2 096,0	207,0	141,1	65,9
2008	4 572,4	2 423,8	2 148,6	4 381,0	2 293,0	2 088,0	191,4	130,8	60,7
2009	4 253,1	2 234,1	2 019,0	4 079,2	2 121,5	1 957,7	173,9	112,6	61,3
2010	4 311,0	2 234,1	2 076,8	4 132,8	2 121,9	2 010,9	178,2	112,2	66,0
2011	4 211,5	1 612,4	2 599,2	4 061,8	1 517,8	2 544,0	149,7	94,6	55,2
2012	4 471,9	1 731,0	2 740,9	4 366,2	1 665,9	2 700,3	105,7	65,1	40,6
2013	4 440,3	2 260,7	2 179,6	4 331,2	2 194,2	2 136,9	109,2	66,5	42,7
2014	4 464,1	2 272,9	2 191,2	4 358,3	2 207,8	2 150,6	105,7	65,1	40,6
2015	4 507,0	2 301,3	2 205,7	4 417,6	2 252,8	2 164,8	89,4	48,5	40,9

3.2. Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti

Nejjednodušším ukazatelem v oblasti pracovní neschopnosti, který odráží četnost jejího výskytu, je **počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti**.

Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti se meziročně zvýšil z 1 314,8 tis. případů v roce 2014 na 1 563,5 tis. případů v roce 2015 (tj. o 18,9 %), z celkového počtu tvořily případy dočasné pracovní neschopnosti **mužů** 48,1 %.

Podíl nemocí na počtu všech nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti je 88,5 %, 3,0 % připadají na **pracovní úrazy** a 8,5 % na **ostatní úrazy**. Legislativní změny, které často počet případů pracovní neschopnosti přímo ovlivňují, nejvíce působí právě na případy pracovní neschopnosti pro nemoc, počty případů pracovní neschopnosti pro úrazy jsou jimi ovlivněny méně. Tyto poměry zůstávají relativně stabilní, i když v posledních letech se podíl pracovních neschopností pro nemoc mírně snižuje.

Ve sledovaném období 2005 – 2015 absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti poklesl z 3 029,4 tis. případů na 1 563,5 tis. případů (tj. o 56 %). **V příčinách pracovní neschopnosti** je ve sledovaném období zřejmý pokles podílu nově hlášených **případů z důvodu nemoci** z 2 810, 8 tis. případů na 1 383,9 tis. případů (tj. o 49,2%), v případě podílu **pracovních úrazů** pokles z 82 tis. případů na 46, 3 tis. případů (tj. 56,5 %) a naopak zvýšení podílu **ostatních úrazů** z 136,6 tis. případů na 811,7 tis. případů (tj. 83,2 %). V tomto období rychleji klesal počet nově hlášených případů pracovních neschopností **mužů** (tj. o 49,2 %) než **žen** (tj. o 54,1 %). V případě **žen** je patrný vyšší podíl nově hlášených případů z důvodu nemoci, opačně je tomu v případě pracovních úrazů a ostatních úrazů. (viz. tab.č. 2)

Legislativní úpravy ve vyplácení dávek nemocenského se nejvíce projevují v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, například u nemoci dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích, apod.). Tato onemocnění lidé častěji řeší jiným způsobem, než návštěvou lékaře a vystavením rozhodnutí o pracovní neschopnosti. Vzhledem k tomu, že **za první tři dny pracovní neschopnosti nepřísluší náhrady mzdy nebo platu**, v některých případech lidé raději využijí **dovolenou nebo nemoc takzvaně „přechodí“**. Někteří zaměstnavatelé také v rámci zaměstnaneckých

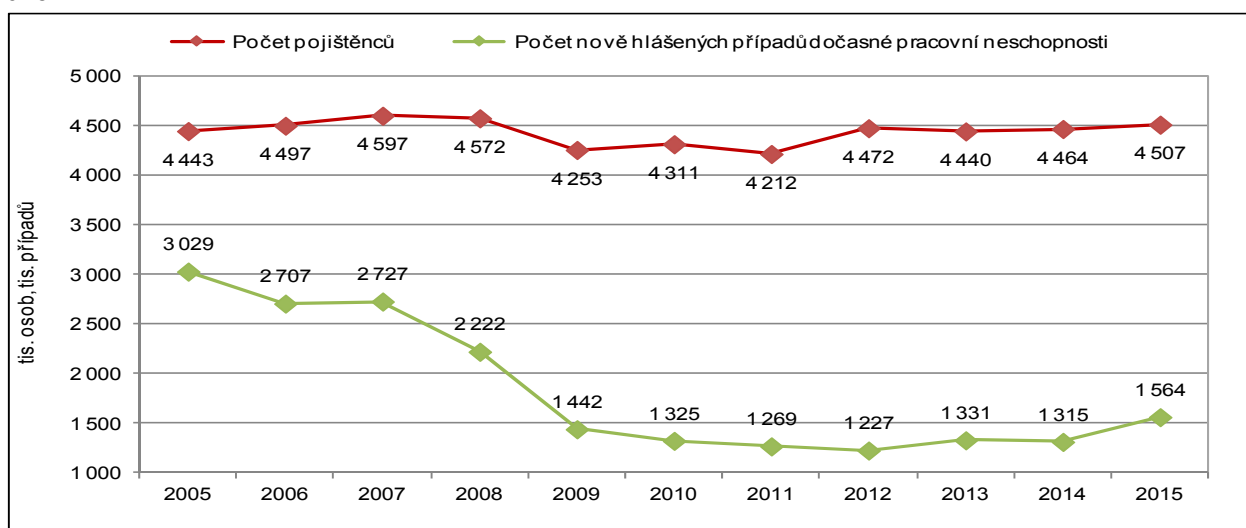
výhod nabízí kromě řádné dovolené ještě několik „indispozičních“ dní v roce (tzv. sick days) či umožňují práci z domova.

Tabulka č. 2: Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti podle pohlaví v letech 2005 – 2015 (tis. případů)

Rok	Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti											
	Celkem	z toho		Celkem pro nemoc	z toho		Celkem pro pracovní úrazy	z toho		Celkem pro ostatní úrazy	z toho	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2005	3 029,4	1 528,5	1 501,0	2 810,8	2 809,4	1 439,0	82,0	60,9	21,2	136,6	95,7	40,8
2006	2 706,7	1 369,8	1 336,9	2 482,3	1 209,3	1 273,0	82,3	61,0	21,3	142,1	99,6	42,6
2007	2 726,6	1 366,2	1 360,4	2 518,9	1 215,5	1 303,4	77,2	57,3	19,9	130,5	93,4	37,1
2008	2 221,7	1 092,6	1 129,2	2 037,8	961,0	1 076,8	71,3	52,3	19,0	112,6	79,3	33,3
2009	1 441,5	694,3	747,2	1 305,5	599,4	706,2	50,2	36,0	14,2	85,8	58,9	26,9
2010	1 324,9	642,7	682,2	1 188,0	548,6	639,4	51,7	36,7	15,0	85,3	57,4	27,9
2011	1 268,8	605,1	663,7	1 144,5	519,2	625,3	47,1	33,6	13,5	77,1	52,3	24,8
2012	1 226,9	593,7	633,2	1 067,3	485,9	581,4	44,1	31,5	12,7	115,4	76,4	39,1
2013	1 331,5	638,2	693,3	1 168,1	528,7	639,4	42,9	30,4	12,5	120,5	79,1	41,4
2014	1 314,8	631,7	683,1	1 146,3	518,5	627,8	45,1	31,7	13,3	123,4	81,5	42,0
2015	1 563,5	751,8	811,7	1 383,9	632,6	751,3	46,3	31,8	14,5	133,3	87,0	46,2

V celkovém počtu nemocensky pojištěných představují **ženy** méně než polovinu (49 %), ovšem připadá na ně 51,9 % případů pracovní neschopnosti. **Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti žen** se meziročně zvýšil z 683,1 tis. případů (**muži** 661,7 tis. případů) na 811,7 tis. případů (**muži** 751,8 tis. případů) v roce 2015 (tj. o 19 %). Z hlediska příčin **absolutního počtu nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti žen** bylo zahrnuto 751,3 tis. případů (**muži** 751,8 tis. případů) pracovní neschopnosti **pro nemoc**, 14,2 tis. případů **pro pracovní úraz** (**muži** 31,1 tis. případů) a 46,2 tis. případů **ostatních úrazů**. (viz. tab.č. 2)

Graf 1: Počet pojištěnců a nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti v letech 2005 - 2015

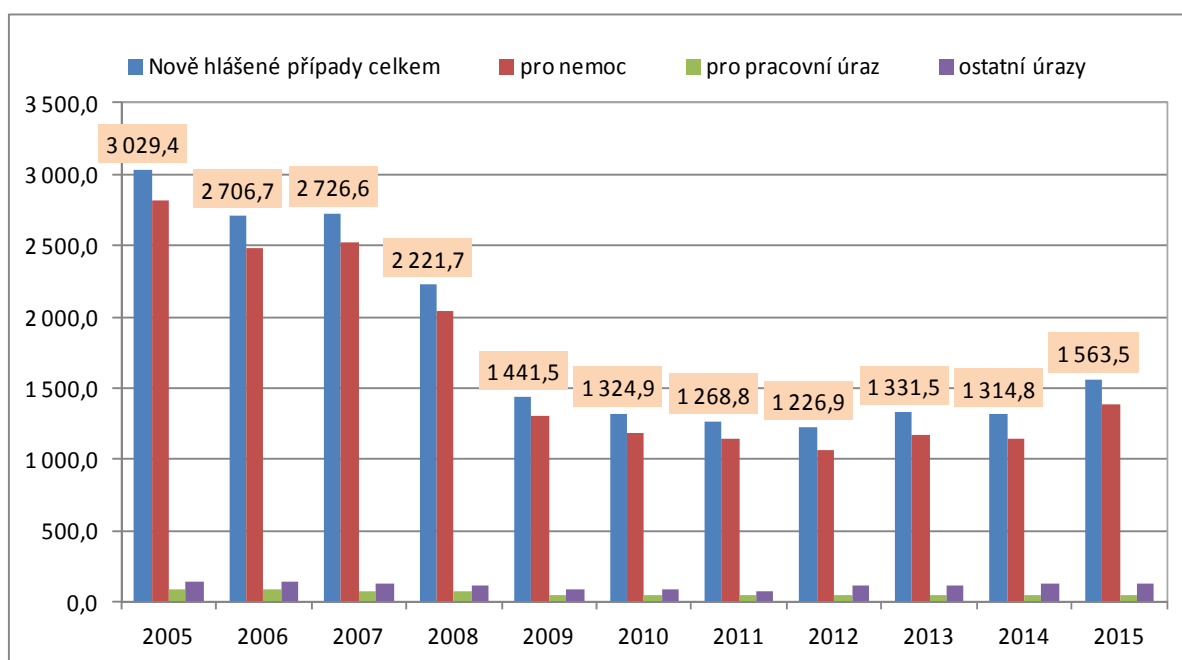

Mezi pohlavími je ve skladbě důvodů dočasné pracovní neschopnosti dlouhodobě patrný rozdíl, zatímco u žen je častější dočasná pracovní neschopnost pro nemoc, muži výrazně dominují v počtu dočasné pracovní neschopnosti pro úrazy jak pracovní, tak i ostatní. Vyšší podíl žen na pracovní neschopnosti pro nemoc, může souviset s mateřskou úlohou žen, u nichž mohou být důvodem pracovní neschopnosti také komplikace v těhotenství, potraty nebo jako doprovod dítěte při hospitalizaci.

Případy pracovní neschopnosti z celkového počtu nově hlášených případů pro pracovní úrazy připadá na ženy pouze z 30,7 %, podíl žen z celkového počtu pro ostatní úrazy je 35 %, což je dáno i odlišnou strukturou zaměstnanosti žena mužů.

Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního i smrtelného pracovního úrazu jsou např. v sektoru Těžby a dobývání, Zpracovatelském průmyslu, Stavebnictví, Dopravě a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětví, **kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů jsou méně častá**, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Zdravotnictví a sociální péče, Činností v oblasti nemovitostí a Vzdělávání.

Graf 2: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc v ČR v letech 2005 – 2015 (v tis.)

Z celorepublikového počtu bylo nejvíce nových případů dočasné pracovní neschopnosti hlášeno v odvětví Zpracovatelský průmysl (533,9 tis. případů) a u odvětví Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (184,2 tis. případů), naopak nejméně byly hlášeny u odvětví Výroby, rozvodu elektřiny a jiných energií (7,3 tis. případů) a u Činností v oblasti nemovitostí (12,1 tis. případů).

Nejvíce nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti **pro nemoc** bylo evidováno v oblasti Zpracovatelského průmyslu (462,4 tis. případů), nejméně případů pro nemoc bylo hlášeno u Výroby, rozvodu elektřiny a jiných energií (6,5) a u odvětví Těžba a dobývání (10,3 tis. případů). Co se týče počtu nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti z důvodu **pracovní úrazovosti**, což je zřejmě ukazatel vyjadřující mnohem věrohodněji „stupeň rizikovosti“ daného odvětví, nejvíce nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz bylo hlášeno v odvětví Zpracovatelského průmyslu (20 tis. případů), naopak nejméně pracovních úrazů bylo hlášeno u oblasti Výroby, rozvodu elektřiny a jiných energií (0,1 tis.) a dále v odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví (0,1 tis. případů). Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti pro **ostatní úraz** bylo hlášeno u Zpracovatelského průmyslu (51,4 tis. případů) a u odvětví Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (15,2 tis. případů), nejméně hlášených ostatních úrazů bylo u odvětví Výroby, rozvodu elektřiny a jiných energií (0,7 tis. případů).

Pokud zhodnotíme delší časové období, celková četnost výskytu dočasné pracovní neschopnosti má dlouhodobě klesající tendenci. Zatímco v roce 1970 připadalo téměř 110 případů

pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců, bylo to **v roce 1989** jen 101 případů, **v roce 1990** dosahovala četnost nově hlášených případů pracovní neschopnosti 95 případů, **v roce 2003** necelých 82 případů, ještě **v roce 2005** tento poměrový ukazatel dosáhl 68,2 případů na 100 pojištěnců a **v roce 2015** to bylo již pouze 34,7 případů (**muži 32,7, ženy 36,8** případů) (viz tab. č. 4). Vývoj tohoto ukazatele v detailnějším členění ukazuje, že nejrychleji se snižoval počet nově hlášených případů z důvodu nemoci, dále z důvodu ostatních úrazů a nejmaleji z důvodu pracovních úrazů. Rychleji klesal i počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti mužů než žen.

Tyto absolutní údaje je však nutné posuzovat v kontextu zaměstnanosti v daném odvětví a proto má v případě odvětví vyšší vypovídací schopnost ukazatel relativní, například počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců.

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců meziročně vzrostl z 29,45 případů v roce 2014 na 34,7 případů v roce 2015 (tj. o 17,8 %), z celkového počtu bylo u **mužů** hlášeno 32,7 případů (ženy 36,8). V roce 2015 bylo zapříčiněno 30,7 nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti **nemocí**, 1,0 případů **pracovními úrazy** a 3,0 případů **ostatními úrazy**. **Nejvíce případů** pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v roce 2015 bylo hlášeno v Plzeňském kraji (42,5), Karlovarském kraji (42,3), Libereckém kraji (40,4). **Nejméně** pak v Hlavním městě Praha (29,4) a Olomouckém kraji (32,7). V roce 2015 byl **rozdíl mezi kraji** s nejvyšším a nejnižším počtem pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců 13,1 případů** (v roce 2014 téměř 10 případů). **Rozdíly výskytu dočasné pracovní neschopnosti dle územního členění** jsou značně ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu.

Tab. č. 3: Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz dle územního členění v ČR v roce 2015 (tis.)

Území	Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti	Kalendářní dny pracovní neschopnosti	Nově hlášené případy pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců	Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti	Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti	Průměrný denní stav dočasné pracovní neschopnosti
Hl. m. Praha	351,7	13 606,5	29,4	3,1	38,7	37,3
Středočeský kraj	153,2	6 254,9	36,6	4,1	40,8	17,1
Jihočeský kraj	88,4	3 917,7	39,3	4,8	44,3	10,7
Plzeňský kraj	93,3	3 659,0	42,5	4,6	39,2	10,0
Karlovarský kraj	35,8	1 386,2	41,3	4,4	38,8	3,8
Ústecký kraj	100,5	4 404,8	36,1	4,3	43,8	12,1
Liberecký kraj	60,1	2 417,8	40,4	4,4	40,2	6,6
Královéhradecký kraj	67,7	2 785,2	36,0	4,1	41,1	7,6
Pardubický kraj	70,6	2 998,5	36,6	4,3	42,5	8,2
Kraj Vysočina	65,6	2 889,8	37,6	4,5	44,1	7,9
Jihomoravský kraj	159,8	7 045,5	33,5	4,1	44,1	19,3
Olomoucký kraj	74,4	3 555,1	32,7	4,3	47,8	9,7
Zlínský kraj	76,9	3 865,7	35,5	4,9	50,3	10,6
Moravskoslezský kraj	165,4	8 031,0	36,0	4,8	48,6	22,0
ČR celkem	1 563,5	66 817,4	34,7	4,1	42,7	183,1

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 žen meziročně vzrostl z 31,2 případů v roce 2014 na 36,8 případů (**muži 32,7** případů) v roce 2015 (tj. o 18 %).

Z pohledu převažující ekonomické činnosti subjektu bylo **nejvíce případů** dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v roce 2015 evidováno v oblasti Administrativní a podpůrné činnosti (48,2),

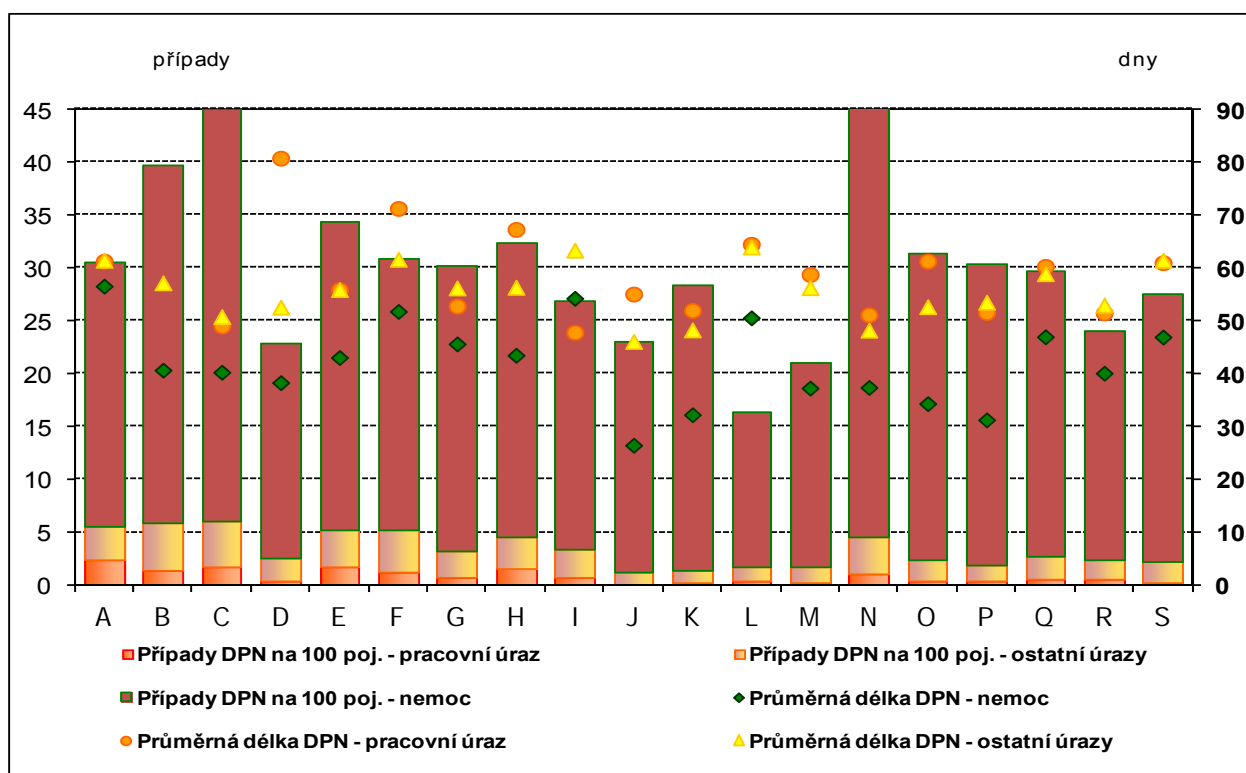
následoval Zpracovatelský průmysl (45,1) a dále u fyzicky náročných činností v oblasti Těžba a dobývání (39,7). **Nejméně časté případy** pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v roce 2015 byly evidovány u osob v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (16,3), nízký počet případů byl hlášen i v Profesionálních, vědeckých a technických činnostech (21,1) a také ve skupině Výroby, rozvodu elektřiny a jiných energií (23).

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců **pro nemoc** bylo evidováno v oblasti Administrativní a podpůrné činnosti (43,6) a Zpracovatelském průmyslu (39), nejméně případů pro nemoc u Činnosti v oblasti nemovitostí (14,6).

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců **pro pracovní úraz** bylo hlášeno u oblasti Zemědělství, lesnictví a rybníkářství (2,4), dále u oblasti Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi (1,8), v oblasti Zpracovatelský průmysl (1,7) a v oblasti Těžba a dobývání (1,3), stejná hodnota (1,3) je i v odvětví Stavebnictví, naopak nejméně pracovních úrazů je hlášeno u Informačních a komunikačních činností (0,1) a Peněžnictví a pojišťovnictví kde je hodnota rovněž stejná (0,1).

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců **pro ostatní úraz** bylo hlášeno pro oblast Těžba a dobývání (4,6) a Zpracovatelském průmyslu (4,3), nejméně případů pro ostatní úraz bylo hlášeno u Informačních a komunikačních činností (1,1) a Peněžnictví a pojišťovnictví (1,3).

Graf 3: Základní ukazatele dočasné pracovní neschopnosti podle sekcí CZ-NACE

Tab č. 4: Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz podle sekcí CZ-NACE v roce 2015 (v tis.)

CZ-NACE	Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti	Kalendářní dny pracovní neschopnosti	Nově hlášené případy pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců	Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti	Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti	Průměrný denní stav dočasné pracovní neschopnosti
A - Zemědělství, lesnictví a rybářství	34,1	1 955,9	30,63	4,8	57,4	5,4
B - Těžba a dobývání	120,9	549,1	39,68	4,9	45,4	1,5
C - Zpracovatelský průmysl	533,9	22 209,6	45,05	5,1	41,6	60,8
a klimatizovaného vzduchu	7,3	296,1	22,98	2,5	40,3	0,8
s odpadními vodami, odpady a sanacemi	19,7	888,9	34,45	4,2	45,0	2,4
F - Stavebnictví	72,4	3 895,4	30,85	4,5	53,8	10,7
a údržba motorových vozidel	184,2	8 598,0	30,29	3,9	46,7	23,6
H - Doprava a skladování	91,2	4 173,4	32,47	4,1	45,8	11,4
I - Ubytování, stravování a pohostinství	36,1	1 984,9	26,92	4,1	55,0	5,4
J - Informační a komunikační činnosti	27,3	752,6	23,12	1,7	27,5	2,1
K - Peněžnictví a pojišťovnictví	25,9	856,1	28,32	2,6	33,1	2,3
L - Činnosti v oblasti nemovitostí	12,1	628,0	16,33	2,3	52,0	1,7
M - Profesní, vědecké a technické činnosti	43,6	1 692,0	21,09	2,2	38,8	4,6
N - Administrativní a podpůrné činnosti	125,0	4 810,2	48,19	5,1	38,5	13,2
sociální zabezpečení	83,6	2 998,5	31,48	3,1	35,9	8,2
P - Vzdělávání	103,9	3 387,9	30,46	2,7	32,6	9,3
Q - Zdravotní a sociální péče	101,0	4 859,1	29,66	3,9	48,1	13,3
R - Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	15,5	642,1	24,09	2,7	41,3	1,8
S - Ostatní činnosti	17,2	826,0	27,49	3,6	48,1	2,3
U - Činnosti exteritoriálních organizací a orgánů	6,0	763,0	10,24	3,6	127,2	0,0
Nezjištěno	17,4	812,5	189,34	24,2	46,7	2,2
Celkem	1 563,5	66 817,4	34,69	4,1	42,7	183,1

3.3. Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti a průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti

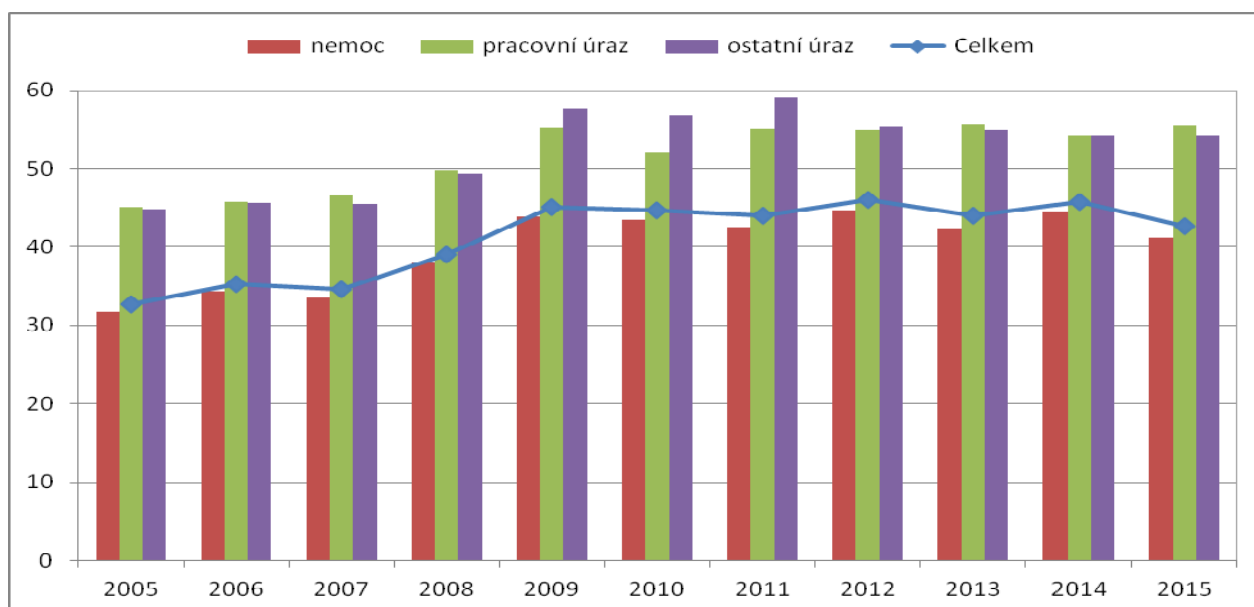
Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti meziročně vrostl z 60 235 tis. prostonaných dnů v roce 2014 na 66 817 tis. prostonaných dnů v roce 2015 (tj. o 5,7 %). V celkovém počtu kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti bylo zahrnuto 57 013 tis. (tj. 80 %) prostonaných dnů **pro nemoc**, 2 569 tis. dnů (tj. 4 %) **pro pracovní úraz** a 7 235 tis. prostonaných dnů (tj. 11 %) **pro ostatní úrazy**. **Ženy** prostonaly 36 345 tis. dnů, o 5 782 tis. dnů (tj. o 19 %) více než **muži**, kteří prostonali 30 473 tis. dnů.

Nejvíce prostonaných dnů z celorepublikového počtu bylo v odvětví Zpracovatelský průmysl (22 210 tis.), a to jak celkem, tak v jednotlivých kategoriích - pro nemoc (18 616 tis.), pro pracovní úrazy (983 tis.) a pro ostatní úrazy (2 611 tis.). **Naopak nejméně prostonaných dnů** bylo hlášeno v oblasti Výroby, rozvodu elektřiny a jiných energií (296 tis.), kde bylo evidováno i nejméně prostonaných dnů pro nemoc (250 tis.), pro pracovní úrazy (10 tis.) a pro ostatní úrazy (36 tis.).

Ve sledovaném období 2005 – 2015 absolutní počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti poklesl z 99 346 tis. případů. (tj. o 49 %) na 66 817 tis. **Z hlediska příčin dočasné pracovní neschopnosti je ve sledovaném období 2005 – 2015 zřejmý pokles podílu počtu kalendářních dní**

z důvodu nemoci z 89 522 tis. 57 013 tis. (tj. o 57 %), v případě podílu **pracovních úrazů** pokles z 3 702 tis. na 2 569 tis. (tj. 11,8 %) a naopak zvýšení podílu **ostatních úrazů** z 6 122 tis. na 7 235 tis. (tj. 18,2 %). V tomto období rychleji klesal počet nově hlášených případů pracovních neschopností mužů (tj. o 49,2 %) než žen (tj. o 54,1 %). V případě žen je patrný vyšší podíl nově hlášených případů z důvodu nemoci, opačně je tomu v případě pracovních úrazů a ostatních úrazů.

Graf 4: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ pro nemoc a úraz v ČR v období 2005 - 2015

Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti se meziročně snížila ze 45,8 dne v roce 2014 na 42,7 dne v roce 2015, **zkrátila se tedy o 3 dny**. Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti z důvodu **nemoci** byla 41,2 dne, z důvodu **pracovního úrazu** 55,4 dne a 54,3 dne z důvodu **ostatních úrazů**. Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti **žen** se meziročně snížila ze 48 dne v roce 2014 na 44,8 dne v roce 2015 (**muži 40,5 dne**). **V období let 2005 – 2015 se průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti zvýšila z 32,8 dne na 42,7 dne (o 10 dní), u žen v tomto období zvýšila z 33,9 dne 44,8 dne (téměř o 11 dní), u mužů z 31,8 dne na 40,5 (téměř o 9 dní).**

Nejdelší průměrná doba trvání jednoho případu dočasné pracovní neschopnosti v roce 2015 byla zaznamenána ve Zlínském kraji (50,3 dne) a v Moravskoslezském kraji (48,6 dne), **nejkratší** zůstává v Praze (38,7 dne). **Praha si zachovává s přehledem pozici kraje s nejkratší průměrnou délkou trvání pracovní neschopnosti. Celorepubliková průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti byla v roce 2015 výrazně překročena v odvětví Zemědělství, lesnictví a rybářství (57,4 dne), Ubytování, stravování a pohostinství (55 dne), Stavebnictví (53,8 dne).**

Průměrné trvání 1 případu pracovní neschopnosti kratší než 28 dní v roce 2015 bylo evidováno v odvětví Informačních a komunikačních činností (27,5 dne). Dalšími oblastmi ekonomických činností s relativně nízkou průměrnou délkou pracovní neschopnosti byly oblasti Vzdělávání (32,6 dne) a Peněžnictví a pojišťovnictví (33,1 dne). **Nejdelší průměrná doba trvání jednoho případu dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc** byla evidována u oblastí Zemědělství, lesnictví a rybářství (56,6 dne), Ubytování, stravování a pohostinství (54,3 dne), (Stavebnictví (51,8 dne), Činnosti v oblasti nemovitostí (50,6 dne), **naopak nejkratší dobu** se marodilo v oblasti Informačních a komunikačních činností (26,4 dne). **Nejdelší průměrná doba trvání jednoho případu dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz** byla hlášena v odvětví Těžba a dobývání (126,9 dne), oblasti Výroby, rozvodu elektřiny a jiných energií (80,8 dne) a Stavebnictví (71,3 dne), nejkratší doba trvání byla hlášeno u oblasti Ubytování, stravování a pohostinství (47,8 dne) a Zpracovatelského průmyslu (49 dne). **Nejdelší průměrná doba trvání jednoho**

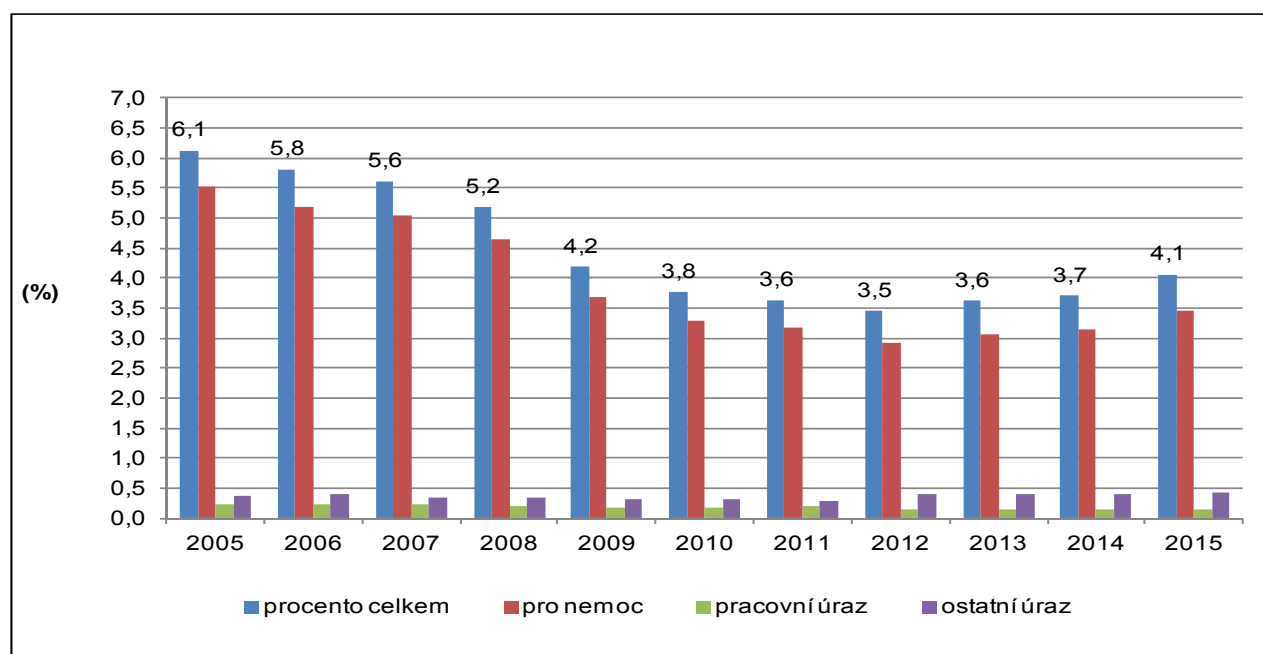
případu dočasné pracovní neschopnosti pro ostatní úraz byla evidována u oblasti Stavebnictví (61,6 dne), Zemědělství, lesnictví a rybářství (61,5 dne), Ubytování, stravování a pohostinství (63,4 dne), Činnosti v oblasti nemovitostí (64 dne), nejkratší doba trvání je hlášena u oblasti Informačních a komunikačních činností (46,1 dne) a u odvětví Výroba a rozvod elektřiny a jiných energií (40,3 dne).

3.4. Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti

Průměrné procento pracovní neschopnosti udává, kolik ze 100 pojištěnců je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz. Zohledňuje jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají).

Hodnota průměrného procenta pracovní neschopnosti se na počátku devadesátých let pohybovala okolo 5, následně se do roku 2003 postupně zvyšovala, až dosáhla svého maxima 6,8. Od roku 2005 se projevila klesající tendence v hodnotách průměrného procenta pracovní neschopnosti, která byla silně umocněna legislativními změnami v roce 2009, kdy výše průměrného procenta pracovní neschopnosti dosáhla historicky nejnižší úrovně od počátku šedesátých let (4,2 roce 2009). V roce 2010 se jeho úroveň ještě více snížila na hodnotu 3,8. Jeho hodnota v roce 2011 dosáhla 3,6, a i v roce 2012 pokračoval vývoj v trendu poklesu této hodnoty na 3,5, kdy můžeme opět i z historického hlediska hovořit o velmi nízké hodnotě tohoto ukazatele. V roce 2013 se jeho hodnota meziročně zvýšila na 3,6 a dlouhodobý pokles průměrného procenta pracovní neschopnosti, patrný od roku 2005 se zastavil. Ve stejném trendu pokračoval i vývoj v roce 2014 - průměrné procento pracovní neschopnosti se oproti roku 2013 opět meziročně zvýšilo a jeho hodnota byla 3,7. V roce 2015 hodnota průměrného procenta pracovní neschopnosti oproti stejnému období v loňském roce výrazně stoupla a jeho úroveň dosáhla na hodnotu 4,1. Průměrné procento pracovní neschopnosti žen v roce 2014 bylo 4,1 (muži 3,3) a meziročně se zvýšilo na 4,5 v roce 2015 (muži 3,6). (viz. graf č. 5)

Graf 5: Struktura průměrného procenta dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR v období 2005 - 2015

Nejvyšší hodnoty průměrného procenta pracovní neschopnosti byly ve Zlínském kraji (4,9), Jihočeském kraji a Moravskoslezském kraji se stejnou hodnotou (4,8), dále v Plzeňském kraji s hodnotou (4,6).

V Praze byla v roce 2015 díky relativně nízkému počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců a krátké průměrné době trvání pracovní dočasné neschopnosti nejnižší hodnota průměrného procenta pracovní neschopnosti (3,1). Poměrně **nízké hodnoty** průměrného procenta pracovní neschopnosti v roce 2015 byly evidovány také ve Středočeském kraji, Královéhradecké kraji, Jihomoravském kraji se stejnou hodnotou (4,1). **Nejvyšší průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti dle ekonomické činnosti v roce 2015 bylo** ve Zpracovatelském průmyslu (5,1), v odvětví Těžba a dobývání (4,9), Zemědělství, lesnictví a rybářství (4,8). **Nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti** v roce 2015 podle ekonomických činností bylo v odvětví Informačních a komunikačních činností (27,5) a Vzdělávání (32,6).

3.5 Průměrný denní stav práce dočasně neschopných

Ukazatel průměrný denní stav práce dočasně neschopných představuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (roce) průměrně denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti pro pracovní úraz.

V roce 2015 v České republice v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz **denně chybělo na svých pracovištích** 183,1 tis. pojištěnců, což ve srovnání se stejným obdobím v loňském roce (165 tis. pojištěnců) bylo o 18 tis. pojištěnců více (v roce 2015 83,5 tis. muži, ženy 99,6 tis.). Z celkového počtu chybělo na pracovištích 156,2 tis. pojištěnců **pro nemoc**, 7 tis. pojištěnců **pro pracovní úraz** a 19,8 tis. pojištěnců **pro ostatní** úraz. Nejvíce pojištěnců z celorepublikového počtu marodilo **v odvětví Zpracovatelského průmyslu** (60,8 tis.), naopak nejméně pojištěnců marodilo v oblasti Výroby, rozvodu elektřiny a jiných energií (0,8 tis.).

3.6 Shrnutí základních ukazatelů dočasné neschopnosti

Průměrný počet nemocensky pojištěných za rok 2015 činil 4 507 tis. osob, z čehož 51 % tvořili **muži, oproti roku 2014** průměrný počet pojištěnců **vzrostl o 43 tis. osob**. Průměrný počet nemocensky pojištěn **žen** meziročně vzrostl z 2 191,2 tis. osob v roce 2014 na 2 205,7 tis. osob v roce 2015 (tj. o 0,7 %).

Podíl mladistvých na celkovém počtu nemocensky pojištěných se meziročně snížil z 8,2 tis. osob v roce 2014 na 7,3 v roce 2015 (tj. o 12,3 %).

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob samostatně výdělečně činných (OSVČ) oproti loňskému roku poklesl o 16,3 tis. osob na 89,4 tis. osob (v roce 2014 105,7 tis. osob). **Zatímco počet nemocensky pojištěných zaměstnanců má stoupající trend, počet dobrovolně nemocensky pojištěných samostatně výdělečně činných (OSVČ) se postupně neustále snižuje.**

Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti se meziročně zvýšil z 1 314,8 tis. případů v roce 2014 na 1 563,5 tis. případů v roce 2015 (tj. o 18,9 %), z celkového počtu tvořily případy dočasné pracovní neschopnosti **mužů** 48,1 %. **Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti žen** se meziročně zvýšil z 683,1 tis. případů na 811,7 tis. případů v roce 2015 (tj. o 18,8 %), u mužů se počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti meziročně zvýšil z 631,7 tis. případů v roce 2014 na 751,8 tis. případů (tj. o 19 %).

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců meziročně vzrostl z 29,45 případů v roce 2014 na 34,7 případů v roce 2015 (tj. o 17,8 %), z celkového počtu bylo u **mužů** hlášeno 32,7 případů (ženy 36,8). V roce 2015 bylo zapříčiněno 30,7 nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti **nemocí**, 1,0 případů **pracovními úrazy** a 3,0 případů **ostatními úrazy**.

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti meziročně vrostl z 60 235 tis. prostonaných dnů v roce 2014 na 66 817 tis. prostonaných dnů v roce 2015 (tj. o 5,7 %).

Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti se meziročně snížila ze 45,8 dne v roce 2014 na 42,7 dne v roce 2015, **průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti se zkrátila o 3 dny**. Zvýšil se počet nově hlášených případů **dočasné pracovní neschopnosti tzv. „neschopenek“**, ale zkrátila se průměrná délka stonání. Lékaři v roce 2015 sice zahájili u pojištěnců 1 563,5 tis. případů nově hlášených případů dočasné neschopnosti, o 247, tis. případů (tj. o 18,9 %) více než v loňském roce, ale zkrátila se průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti.

Průměrné procento pracovní neschopnosti udává, kolik ze 100 pojištěnců je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz. Zohledňuje, jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají). **Průměrné procento pracovní neschopnosti v roce 2015** oproti stejnému období v loňském roce **výrazně stoupl** a jeho úroveň dosáhla **na hodnotu 4,1** (v roce 2014 činila jeho hodnota 3,7). Průměrné procento pracovní neschopnosti **žen** v roce 2014 bylo 4,1 (**muži** 3,3) a meziročně se zvýšilo na 4,5 v roce 2015 (**muži** 3,6).

V roce 2015 v České republice v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz **deně chybělo na svých pracovištích** 183,1 tis. pojištěnců, což ve srovnání se stejným obdobím v loňském roce (165 tis. pojištěnců) bylo o 18 tis. pojištěnců více (v roce 2015 83,5 tis. muži, ženy 99,6 tis.). Z celkového počtu chybělo na pracovištích 156,2 tis. pojištěnců **pro nemoc**, 7 tis. pojištěnců **pro pracovní úraz** a 19,8 tis. pojištěnců **pro ostatní úraz**.

Tab. č. 5 : Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz podle pohlaví v období 2005 - 2015 (v tis.)

Rok	Pohlaví	Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti	Kalendářní dny pracovní neschopnosti	Nově hlášené případy pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců	Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti	Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti	Průměrný denní stav dočasné pracovní neschopnosti
Dočasná pracovní neochopnost celkem							
2005	muži	1 528,5	48 628,4	64,7	6,1	31,8	133,2
	ženy	1 501,0	50 717,8	72,1	6,7	33,8	139,0
	celkem	3 029,4	99 346,2	68,2	6,1	32,8	272,2
2006	muži	1 369,8	46 409,0	63,4	5,8	35,3	127,1
	ženy	1 336,9	49 019,1	63,4	6,4	36,7	134,3
	celkem	2 706,7	95 428,1	60,2	5,8	35,3	261,4
2007	muži	1 366,2	45 077,3	56,1	5,1	33,0	123,5
	ženy	1 360,4	49 196,7	62,9	6,2	36,2	134,8
	celkem	2 726,6	94 274,0	59,3	5,6	34,6	258,3
2008	muži	1 092,6	40 564,8	45,1	5,2	37,1	110,8
	ženy	1 129,2	46 191,8	52,6	5,9	40,9	126,2
	celkem	2 221,7	86 756,6	48,6	5,2	39,1	237,0
2009	muži	694,3	30 275,9	31,1	4,2	43,6	82,9
	ženy	747,2	34 680,1	37,0	4,7	46,4	95,0
	celkem	1 441,5	64 956,0	33,9	4,2	45,6	178,0
2010	muži	642,7	28 008,4	28,8	3,4	43,6	76,7
	ženy	682,2	31 200,0	32,8	4,1	45,7	85,5
	celkem	1 324,9	59 208,4	30,7	3,8	44,7	162,2
2011	muži	605,1	25 995,9	28,2	3,3	43,0	71,2
	ženy	663,7	29 928,1	32,2	4,0	45,1	82,0
	celkem	1 268,8	55 924,0	30,1	3,6	44,1	153,2
2012	muži	593,7	26 190,2	26,0	3,2	44,1	71,6
	ženy	633,2	30 302,7	28,9	3,8	47,9	82,8
	celkem	1 226,9	56 492,9	27,4	3,5	46,1	154,4
2013	muži	631,7	27 024,0	28,2	3,3	42,3	74,0
	ženy	683,1	31 562,7	31,8	4,0	45,5	86,5
	celkem	1 314,8	58 586,7	30,0	3,6	44,0	160,5
2014	muži	751,8	27 428,8	27,8	3,3	43,4	75,2
	ženy	811,7	32 806,1	31,2	4,1	48,0	89,9
	celkem	1 563,5	60 234,9	29,5	3,7	45,8	165,0
2015	muži	751,8	30 472,8	32,7	3,6	40,5	83,5
	ženy	811,7	36 344,6	36,8	4,5	44,8	99,6
	celkem	1 563,5	66 817,4	34,7	4,1	42,7	183,1

Přílohy

Příloha č. 1

Nemocenské pojištění v roce 2015¹

Od 1. ledna 2009 je nemocenské pojištění upraveno **zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění**, ve znění pozdějších předpisů. Jde o komplexní úpravu nemocenského pojištění, která zahrnuje jak okruh osob účastných nemocenského pojištění (tj. zaměstnanců, příslušníků ozbrojených sil a bezpečnostních sborů i osob samostatně výdělečně činných), jejich nároky z tohoto pojištění a stanovení výše poskytovaných dávek, posuzování zdravotního stavu pro účely nemocenského pojištění, tak organizační uspořádání nemocenského pojištění, jakož i řízení v tomto pojištění.

Pojistné na nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Účast na nemocenském pojištění

Nemocenského pojištění jsou účastni **zaměstnanci** (kam řadíme i příslušníky ozbrojených sil a bezpečnostních sborů) a **osoby samostatně výdělečně činné** (dále jen „OSVČ“). **Zaměstnanci** jsou **povinně** účastni nemocenského pojištění, na rozdíl od **OSVČ**, jejichž nemocenské pojištění zůstává **dobrovolné**.

Od 1. 1. 2014 se nově definují některé pojmy:

- Za „zaměstnání“ se již nepovažuje právní vztah, na jehož základě vykonával zaměstnanec práci. Nově se za **zaměstnání** považuje činnost zaměstnance pro zaměstnavatele, z níž mu plynou nebo by mohly plynout od zaměstnavatele příjmy ze závislé činnosti bez ohledu na druh pracovního vztahu.
- **Zaměstnanci** se rozumí osoby v době zaměstnání, pokud jim plynou nebo by mohly plynout příjmy ze závislé činnosti, které jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v ČR, předmětem daně a nejsou od této daně osvobozeny.

Výjimka z této zásady platí pouze pro zastupitele územních samosprávných celků, kteří nejsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni, nebo ji nevykonávají ve stejném rozsahu jako dlouhodobě uvolnění členové zastupitelstva. Neuvolnění zastupitelé nejsou nadále účastni nemocenského pojištění, z jejich odměn se neplatí pojistné na sociální zabezpečení. Povinná účast na nemocenském pojištění vzniká u zaměstnance (s výjimkou zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce), pokud splňuje podmínky stanovené zákonem o nemocenském pojištění. Jedná se o dvě základní podmínky, a to o:

- **výkon práce** na území České republiky (dále jen „ČR“) v zaměstnání vykonávaném v pracovněprávním či **pracovním vztahu**, který může účast na nemocenském pojištění založit,
- **minimální výši sjednaného příjmu** (jedná se o tzv. **rozhodný příjem**, jehož hranice byla od 1. 1. 2009 stanovena na **2 000 Kč**. **Tato částka se od 1. 1. 2012 zvýšila na částku 2 500 Kč**).

Od 1. 1. 2014 se ruší zvláštní úprava podmínek účasti na nemocenském pojištění pro krátkodobá zaměstnání, tj. zaměstnání, která neměla trvat a ani netrvala déle než 14 dnů. Zaměstnání se proto budou z hlediska podmínek účasti na nemocenském pojištění dělit na zaměstnání vykonávaná na základě dohody o provedení práce, na zaměstnání malého rozsahu a na ostatní zaměstnání.

---

¹ <http://www.mpsv.cz/cs/7>

Zvláštní podmínky účasti zaměstnanců na nemocenském pojištění jsou stanoveny při výkonu **zaměstnání malého rozsahu**. Zaměstnáním malého rozsahu se rozumí zaměstnání, v němž jsou splněny podmínky výkonu zaměstnání na území ČR, avšak není splněna podmínka sjednání příjmu ze zaměstnání ve stanovené výši. Jde o situace, kdy sjednaná měsíční částka započitatelného příjmu je nižší než rozhodný příjem, anebo měsíční příjem nebyl sjednán vůbec. Při výkonu zaměstnání malého rozsahu je zaměstnanec pojištěn jen v těch kalendářních měsících, v nichž dosáhl aspoň příjmu v příslušné rozhodné výši.

U zaměstnance činného na základě **dohody o provedení práce** vzniká povinná účast na nemocenském pojištění, pokud splňuje dvě podmínky, a to:

- výkon práce na území ČR a
- v kalendářním měsíci, v němž dohoda o provedení práce trvá, dosáhl započitatelného příjmu v částce vyšší než 10 000 Kč.

Od 1. 1. 2014 se zjednodušuje provádění nemocenského pojištění smluvních zaměstnanců, nebude se sledovat, zda jsou či nejsou pojištěni ve „třetím“ státě, v němž má zaměstnavatel sídlo.

Účast OSVČ na nemocenském pojištění vzniká na základě přihlášky k nemocenskému pojištění a zaplacením pojistného na nemocenské pojištění.

Od 1. 1. 2014 OSVČ, která je účastna nemocenského pojištění OSVČ, již není z tohoto důvodu považována vždy za OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost. I OSVČ vedlejší může být účastna nemocenského pojištění jako OSVČ, i když není povinna platit zálohy na důchodové pojištění. Minimální měsíční základ, který si může OSVČ určit pro placení pojistného na nemocenské pojištění, činí 5 000 Kč od 1. 1. 2012. Při sazbě 2,3 % činí minimální pojistné na nemocenské pojištění 115 Kč za kalendářní měsíc.

Další informace k účasti na nemocenském pojištění získáte na adrese: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/> a na adrese <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/ucast-na-pojisteni/nemocenske-pojisteni-osvc.htm>.

Nemocenské

Zaměstnanec nebo OSVČ, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, **má nárok na nemocenské od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů** počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti). OSVČ však pro získání nároku na nemocenské musí být účastna dobrovolného nemocenského pojištění OSVČ alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Po dobu prvních 14 kalendářních dnů je zaměstnanec (nikoli OSVČ), kterému trvá pracovní vztah zakládající účast na nemocenském pojištění, **zabezpečen náhradou mzdy, kterou poskytuje zaměstnavatel podle zákoníku práce**. Během prvních dvou týdnů dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény poskytuje zaměstnavatel zaměstnanci náhradu mzdy za pracovní dny, avšak **náhrada mzdy**, platu či odměny **nebude příslušet za první 3 takovéto dny**. **Náhrada mzdy** náleží za pracovní dny a to při dočasné pracovní neschopnosti **od 4. pracovního dne** (při karanténě od prvního pracovního dne).

Poživateli starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu 3. stupně se nemocenské vyplácí od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti (karantény) po dobu nejvýše 70 kalendářních dnů, nejdéle však do dne, jímž končí pojištěná činnost.

Nemocenské náleží rovněž ve stanovených případech, jestliže ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti (karantény) došlo po skončení pojištěného zaměstnání v tzv. **ochranné lhůtě**. Účelem ochranné lhůty je zajistit bývalého zaměstnance po stanovenou dobu po skončení pojištění pro případ vzniku sociální události (dočasné pracovní neschopnosti) dříve, než opět nastoupí další zaměstnání. Ochranná lhůta v případě uplatňování nároku na nemocenské činí **7 kalendářních dnů** ode dne skončení zaměstnání, které zakládalo účast na nemocenském pojištění. U zaměstnání kratších než 7 kalendářních dnů činí ochranná lhůta pouze tolik dnů, kolik činilo toto poslední zaměstnání.

Ochranná lhůta neplyne

- z pojištěné činnosti poživatele starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu 3. stupně,
- z dalšího zaměstnání sjednaného jen na dobu dovolené v jiném zaměstnání,
- ze zaměstnání zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce,
- ze zaměstnání malého rozsahu,
- ze zaměstnání, které si žák nebo student sjednali výlučně na dobu školních prázdnin nebo jejich část,
- v případě, že pojištění odsouzeného skončí v době jeho útěku z místa výkonu trestu odnětí svobody.

Výpočet dávek nemocenského pojištění

Určení denního vyměřovacího základu

Dávky se počítají z denního vyměřovacího základu, který se zjistí tak, že započitatelný příjem zúčtovaný zaměstnanci v rozhodném období (zpravidla období 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikla sociální událost) se dělí počtem „započitatelných“ kalendářních dnů připadajících na toto rozhodné období. Takto stanovený průměrný denní příjem se upravuje (redukuje) pomocí tří redukčních hranic na denní vyměřovací základ.

Redukce denního vyměřovacího základu

Výši tří redukčních hranic platných od 1. ledna kalendářního roku vyhláší Ministerstvo práce a sociálních věcí formou Sdělení ve Sbírce zákonů.

V roce 2014 činila 1. redukční hranice 865 Kč, 2. redukční hranice 1 298 Kč, 3. redukční hranice 2 595 Kč.

V roce 2015 činí 1. redukční hranice 888 Kč, 2. redukční hranice 1 331 Kč, 3. redukční hranice 2 662 Kč.

Redukce se provede tak, že se započte

- do první redukční hranice
  - u nemocenského a ošetřovného 90 % denního vyměřovacího základu,
  - u peněžité pomoci v mateřství a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství 100 % denního vyměřovacího základu,
- z části denního vyměřovacího základu mezi první a druhou redukční hranicí se započte 60 %,
- z části mezi druhou a třetí redukční hranicí se započte 30 %,
- k části nad třetí redukční hranicí se nepřihlédne.

Výše dávek nemocenského pojištění

- Výše **nemocenského** činí 60 % denního vyměřovacího základu od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti.
- Výše **peněžité pomoci v mateřství** činí 70 % denního vyměřovacího základu.
- Výše **ošetřovného** činí 60 % denního vyměřovacího základu.
- Výše **vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství** je stanovena ve výši rozdílu mezi denním vyměřovacím základem zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejích započitatelných příjmů připadajících na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení.

Další informace k nemocenskému pojištění na adrese <http://www.mpsv.cz/cs/7>

Příloha č. 2

Legislativní změny v nemocenském pojištění v období 1999 - 2015²

V roce 1999

- Byl zaveden systém redukčních hranic pro stanovení výše nemocenského a jejich pravidelná valorizace (každoročně k 1.lednu)

V roce 2002

- Bylo rozhodnuto (v souvislosti s řešením finančních dopadů povodně v roce 2002), že se redukční hranice pro stanovení výdělků rozhodných pro výpočet dávek nemocenského pojištění pro rok 2003 nezvýší.

V roce 2003

S účinností od 1. ledna 2004

- bylo prodlouženo rozhodné období, ze kterého se zjišťuje denní vyměřovací základ pro stanovení dávek nemocenského pojištění, z kalendářního čtvrtletí na 12 kalendářních měsíců,
- byl snížen denní vyměřovací základ do první redukční hranice pro výpočet nemocenského a podpory při ošetřování člena rodiny za dobu prvních 14 kalendářních dnů pracovní neschopnosti (karantény) nebo potřeby ošetřování
- byla snížena procentní sazba pro výpočet nemocenské ho z 50% na 25% za první tři kalendářní dny pracovní neschopnosti
- byla prodloužena doba, po kterou nebudou zvyšovány redukční hranice denního vyměřovacího základu, i na roky 2004 a 2005

V roce 2006

- Od 1. 1. 2006 byly zvýšeny redukční hranice pro výpočet denního vyměřovacího základu.
- Byl přijat nový zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění spolu se zákonem, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o nemocenském pojištění, byl schválen 25. dubna 2006. Jeho účinnost byla stanovena k 1. lednu 2007. Zákonem č. 585/2006 Sb. došlo k odložení účinnosti zákona č. 187/2006 Sb. o jeden rok, takže měl účinnosti nabýt dnem 1. ledna 2008. (Jeho účinnost však byla odložena ještě jednou až na 1. 1. 2009 - viz níže)

V roce 2007

- Od 1. 1. 2007 se znovu zvýšily redukční hranice pro výpočet denního vyměřovacího základu.
- Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, s účinností od 1. ledna 2008 přinesl tyto změny
  - zavedení karenční doby pro poskytování nemocenského, tzn. neposkytování nemocenského za období prvních tří kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti či nařízené karantény, nezvýšení redukčních hranic pro úpravu denního vyměřovacího základu pro rok 2008,
  - ponechání redukce příjmu do výše první redukční hranice pro výpočet nemocenské ho a podpory při ošetřování člena rodiny i po 14. dnu trvání sociální události, pro kterou tyto dávky náleží,
  - úprava procentních sazeb denní výše nemocenského a podpory při ošetřování člena rodiny,

² http://www.mpsv.cz/files/clanky/23180/Analyza_nemocenskeho_pojisteni_2015.pdf

- zkrácení ochranné lhůty (obecná délka ochranné lhůty 42 kalendářních dnů byla zkrácena na 7 kalendářních dnů),
- zrušení nároku na podporu při ošetřování člena rodiny z ochranné lhůty, zrušení nároku na peněžitou pomoc v mateřství uchazeče o zaměstnání,
- zrušení „osamělosti“ jako podmínky pro prodloužení poskytování peněžité pomoci v mateřství z 28 na 37 týdnů,
- bylo zavedeno zachování denního vyměřovacího základu pro výpočet další peněžité pomoci v mateřství v případě opakovaného porodu; podmínkou je, že zaměstnankyně nastupuje na další mateřskou dovolenou za trvání téhož zaměstnání v době, kdy její předchozí dítě není starší 4 let a předchozí denní vyměřovací základ před redukcí je vyšší než denní vyměřovací základ před redukcí stanovený pro další peněžitou pomoc v mateřství.

V roce 2008

- Nálezem Ústavního soudu ze dne 23. dubna 2008 vyhlášeným pod č.166/2008 Sb. byla s účinností od 30. 6. 2008 zrušena úprava, kdy se neposkytovalo nemocenské v době prvních tří dnů dočasné pracovní neschopnosti.
- Zákon č. 305/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, s účinností od 1. září 2008, přinesl zejména tyto změny:
  - byla snížena sazba pro výpočet nemocenského za první 3 kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti z 60 % na 25 %,
  - nemocenské náleží i při karanténě kratší než 4 dny,
  - vojákům z povolání a příslušníkům bezpečnostních sborů náleží nemocenské za první 3 kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti ke službě.

V roce 2009

- Zákon o nemocenském pojištění č. 187/2006 Sb., s účinností od 1. 1. 2009:
  - přenesl provádění nemocenského pojištění z tzv. velkých organizací (organizace, které měly více než 25 zaměstnanců) na orgány nemocenského pojištění (ČSSZ a OSSZ),
  - posílil ochranné prvky proti zneužívání systému (karenční doba, náhrada mzdy),
  - zajistil větší úměrnost výše dávek nemocenského pojištění zaplacenému pojistnému na nemocenské pojištění zvýšením počtu redukčních hranic pro výpočet denního vyměřovacího základu ze dvou na tři,
  - zainteresoval zaměstnavatele na vývoji pracovní neschopnosti zaměstnanců – zaměstnavatelé začali vyplácet náhradu mzdy za prvních 14 (později 21) dnů dočasné pracovní neschopnosti.
- V zákoně o pojistném na sociální zabezpečení:
  - byly upraveny sazby pojistného – zaměstnanci přestali odvádět pojistné na nemocenské pojištění a zaměstnavatelům byla snížena sazba pojistného (ze 4,4 %) na 2,3%, OSVČ byla snížena sazba pojistného na nemocenské pojištění (ze 4,4%) na 1,4%,
  - dále dostaly OSVČ možnost platit pojistné na nemocenské pojištění z měsíčního vyměřovacího základu, který si stanovily, minimálně z částky 4 000 Kč, a maximální roční výše vyměřovacího základu byla 48násobek průměrné měsíční mzdy (v roce 2009 činila 1 130 640 Kč).
- Od 1. prosince 2009 nabyl účinnosti zákon č. 302/2009 Sb. Tímto zákonem se změnily některé povinnosti ošetřujícího lékaře a zaměstnavatele.

V roce 2010

- Zákon č. 362/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s návrhem zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2010, přinesl opatření, která měla platit pouze pro rok 2010 a jejichž cílem bylo snížení deficitu státního rozpočtu.
Přehled změn v oblasti nemocenského pojištění:
  - zavedení jednotné procentní sazby pro výpočet denní výše nemocenského ve výši 60 %,
  - snížení zápočtu příjmu pro stanovení denního vyměřovacího základu do první redukční hranice u peněžité pomoci v mateřství a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství ze 100 % na 90 %, snížení procentní sazby pro výpočet peněžité pomoci v mateřství ze 70 % na 60 %,
  - zavedení třídenní karenční doby u ošetřovného.

- Od 1. 6. 2010 nabyl účinnosti zákon č. 166/2010 Sb. Tímto zákonem byly zrušeny změny zavedené zákonem č. 362/2009 Sb., které byly účinné od 1. 1. 2010 a týkaly se výše peněžité pomoci v mateřství, ošetřovného a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství, byla zrušena ustanovení § 21a, § 37a a § 40a.

V roce 2011

- Od 1. 1. 2011 nabyl účinnosti zákon č. 347/2010 Sb., kterým se měnily některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí. Došlo k těmto změnám:
  - podpůrčí doba u nemocenského začíná 22. kalendářním dnem trvání dočasné pracovní neschopnosti (nebo karantény), v období prvních 21 kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti či nařízené karantény poskytuje zaměstnavatel zaměstnanci náhradu mzdy podle zákoníku práce (toto opatření platí do 31. 12. 2013),
  - výše nemocenského za kalendářní den činí i nadále jako v roce 2010 60 % denního vyměřovacího základu (bez časového omezení),
  - zaměstnavatelé zaměstnávající méně než 26 zaměstnanců mohou využít možnosti přihlášení se k vyšší sazbě pojistného na nemocenské pojištění (z 2,3 % na 3,3 %) a je jim refundována polovina náhrady mzdy vyplacené zaměstnancům.
- OSVČ si již nemohou dobrovolně stanovit vyšší měsíční vyměřovací základ pro platbu pojistného na nemocenské pojištění. Jejich vyměřovací základ pro pojistné na nemocenské pojištění nesmí být vyšší než vyměřovací základ pro pojistné na důchodové pojištění.
- Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 55/10 vyhlášený pod č. 80/2011 Sb. - zrušil některá ustanovení zákona č. 347/2010 Sb., kterým se měnily některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti MPSV, uplynutím dne 31. prosince 2011.

V roce 2012

- Podle zákona č. 364/2011 Sb., kterým se měnily některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí, změny přijaté zákonem č. 347/2010 Sb. platí i nadále od 1. 1. 2012.
- Zákonem č. 365/2011 Sb., kterým se měnil zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, byl od 1. 1. 2012 novelizován také zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Touto novelou se rozšířil okruh nemocensky pojištěných osob o zaměstnance činné na základě dohody o provedení práce. U zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce vznikne povinná účast na nemocenském pojištění, pokud splňuje dvě podmínky, a to jednak výkon práce na území ČR a jednak, že v kalendářním měsíci, v němž dohoda o provedení práce trvá, dosáhne započitatelného příjmu v částce vyšší než 10 000 Kč.
- Zákon č. 470/2011 Sb., kterým se měnil zákon o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony - nabyl účinnosti 1. 1. 2012. Tato technická novela zákona přinesla řadu změn, zejména znovu rozšířila okruh nemocensky pojištěných osob.

Další změny v oblasti nemocenského pojištění:

- do vyloučených dnů se nově zahrnují dny neplaceného pracovního volna,
- změny v úpravě při stanovování rozhodného období a pravděpodobného příjmu,
- doba studia, pokud bylo úspěšně ukončeno, se započítává jako doba účasti na nemocenském pojištění při zjišťování podmínky 270 dnů účasti na nemocenském pojištění v posledních dvou letech před nástupem na peněžitou pomoc v mateřství,

V roce 2013

V roce 2013 nedošlo k žádným zásadním právním úpravám systému nemocenského pojištění.

- Zaměstnanec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, má při splnění všech podmínek nárok na nemocenské od 22. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů

počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti).

- Po dobu prvních 21 kalendářních dnů je zaměstnanec, kterému trvá pracovní vztah zakládající účast na nemocenském pojištění, zabezpečen náhradou mzdy, kterou poskytuje zaměstnavatel podle zákoníku práce. Náhrada mzdy náleží za pracovní dny a to při dočasné pracovní neschopnosti od 4. pracovního dne (při karanténě od prvního pracovního dne).

V roce 2014

Ani v roce 2014 nedošlo k podstatným právním úpravám systému nemocenského pojištění. Menší změnou bylo ukončení platnosti přechodného ustanovení, které se týkalo délky poskytování náhrady mzdy.

- Zaměstnanec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, má při splnění všech podmínek nárok na nemocenské od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti).
- Byly nově definovány některé pojmy
  - Nově se za zaměstnání považuje činnost zaměstnance pro zaměstnavatele, z níž mu plynou nebo by mohly plynout od zaměstnavatele příjmy ze závislé činnosti bez ohledu na druh pracovního vztahu.
  - Zaměstnanci se rozumí osoby v době zaměstnání, pokud jim plynou nebo by mohly plynout příjmy ze závislé činnosti, které jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v ČR, předmětem daně a nejsou od této daně osvobozeny. Výjimka z této zásady platí pouze pro zastupitele územních samosprávných celků, kteří nejsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni, nebo ji nevykonávají ve stejném rozsahu jako dlouhodobě uvolnění členové zastupitelstva. Neuvolnění zastupitelé nejsou nadále účastni nemocenského pojištění, z jejich odměn se neplatí pojistné na sociální zabezpečení.
- Od 1. 1. 2014 se ruší zvláštní úprava podmínek účasti na nemocenském pojištění pro krátkodobá zaměstnání, tj. zaměstnání, která neměla trvat a ani netrvala déle než 14 dnů. Zaměstnání se proto budou z hlediska podmínek účasti na nemocenském pojištění dělit na zaměstnání vykonávaná na základě dohody o provedení práce, na zaměstnání malého rozsahu a na ostatní zaměstnání.
- Zvláštní podmínky účasti zaměstnanců na nemocenském pojištění jsou stanoveny při výkonu zaměstnání malého rozsahu. Zaměstnáním malého rozsahu se rozumí zaměstnání, v němž jsou splněny podmínky výkonu zaměstnání na území ČR, avšak není splněna podmínka sjednání příjmu ze zaměstnání ve stanovené výši. Jde o situace, kdy sjednaná měsíční částka započitatelného příjmu je nižší než rozhodný příjem (2 500 Kč), anebo měsíční příjem nebyl sjednán vůbec. Při výkonu zaměstnání malého rozsahu je zaměstnanec pojištěn jen v těch kalendářních měsících, v nichž dosáhl aspoň příjmu v příslušné rozhodné výši.
- OSVČ, která je účastna nemocenského pojištění OSVČ, již není z tohoto důvodu považována vždy za OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost. Minimální měsíční základ, který si může OSVČ určit pro placení pojistného na nemocenské pojištění, činí 5 000 Kč (od 1. 1. 2012). Při sazbě 2,3 % činí minimální pojistné na nemocenské pojištění 115 Kč za kalendářní měsíc.
- OSVČ pro získání nároku na nemocenské musí být účastna dobrovolného nemocenského pojištění OSVČ alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti. OSVČ, která je uznána ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopnou, má při splnění všech podmínek nárok na nemocenské od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti).

V roce 2015

- V roce 2015 je zrušena zvýšená sazba pojistného na sociální zabezpečení pro zaměstnavatele s počtem zaměstnanců menším než 26 a navazující úprava, kdy si takový zaměstnavatel mohl od pojistného odečíst polovinu ze zúčtované a vyplacené náhrady mzdy za dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti jeho zaměstnanců.

Použité značky

- ležatá čárka na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval
- x ležatý křížek na místě čísla značí, že zápis není možný z logických důvodů
- i. d. individuální data